

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินธุรกิจขนาดย่อมของสตรีในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษา ด้านภูมิหลังทางครอบครัว ภูมิหลังทางการศึกษา มูลเหตุที่ทำให้มาประกอบกิจการ ปัจจุบัน การดำเนินกิจการด้านการตลาด การผลิต การเงิน บุคลากร ปัญหาในการประกอบ การ ชีวิตครอบครัวกับการบริหารงาน ปัจจัยที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จและหลักการทำงาน โดยใช้วิธีการวิจัยรายกรณีเชิงบรรยาย (Descriptive Case Study Research)

ตัวอย่างในการวิจัย คือ สตรีผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครที่ประกอบ กิจการด้านการผลิตเครื่องแต่งกาย การผลิตรองเท้า และการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ ที่มีระยะ เวลาการประกอบกิจการแตกต่างกัน คือ 1-5 ปี , 6-10 ปี และเกินกว่า 10 ปี ที่มีลักษณะ เป็นตัวแทนประชากร (Representative) และมีความเต็มใจในการให้ข้อมูล จำนวน 9 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคัดเลือกผู้ประกอบการตามประเภทกิจการ จากผลการสำรวจข้อมูล พื้นฐานเบื้องต้น เกี่ยวกับธุรกิจขนาดย่อมและผู้ประกอบการในกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองทั้ง 3 ประเภท คือ แบบสอบถามข้อมูล ทางธุรกิจ ที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น เกี่ยวกับธุรกิจขนาดย่อม และผู้ประกอบการ เป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเที่ยงของการตอบแบบสอบถาม ด้วยวิธี ทดสอบซ้ำ (Test-Retest) ทาร้อยละของความสอดคล้องของการตอบ 2 ครั้ง ได้ความสอดคล้อง ด้านข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ ร้อยละ 98.4 ด้านภูมิหลังของผู้ประกอบการ ร้อยละ 99.3 และด้านข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร ร้อยละ 85.3 สำหรับแบบสัมภาษณ์การดำเนินธุรกิจ และ แบบสังเกตผู้ประกอบการ และบรรยากาศทั่ว ๆ ไปในการทำธุรกิจ ที่ใช้ในการวิจัยรายกรณี เป็นคำถามปลายเปิด แบบแนวคำถาม(Interview Guide) ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเที่ยงใน การสัมภาษณ์และการสังเกต โดยการสัมภาษณ์ และการสังเกตซ้ำในเรื่องเดียวกัน ด้วยวิธีการ ที่แตกต่างกัน เมื่อทั้งช่วงเวลาในการสัมภาษณ์และการสังเกต ครั้งแรก กับครั้งที่ 2 ท่างกัน นอสมควร

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา มี 2 ลักษณะ คือ การเก็บข้อมูลจากการสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจและผู้ประกอบการ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามโดยสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อผู้ประกอบการในกรุงเทพมหานคร ปี 2531 ของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ แล้วนำจำนวนของผู้ประกอบการมาจำแนกตามเพศ ประเภทกิจการ และระยะเวลาในการประกอบการ จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์ สังเกต สตรีผู้ประกอบการขนาดย่อม และศึกษาเอกสารของกิจการ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x คำนวณค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูล สำหรับผลการวิจัยรายกรณี ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสำรวจภาพรวมของสตรีผู้ประกอบการผลิตขนาดย่อมในกรุงเทพมหานคร พบว่า สตรีที่เป็นผู้ประกอบการขนาดย่อม มีจำนวน 3 ใน 10 คนของผู้ประกอบการทั้งหมด ผู้ประกอบการสตรีส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วง 31-35 ปี ส่วนบุรุษส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วง 41-45 ปี สภาพอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไปของผู้ประกอบการบุรุษและสตรีคล้ายคลึงกัน เช่น การตัดสินใจในการประกอบการ ปัจจัยที่ระบุว่าช่วยให้ประสบความสำเร็จ การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจการ มูลเหตุจูงใจที่ทำให้เลือกประกอบธุรกิจปัจจุบัน เป็นต้น จะมียกเว้นก็แต่ การกำหนดโครงการในอนาคตเกี่ยวกับกิจการ บุรุษต้องการเปิดกิจการใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการเดิม ในขณะที่สตรีไม่มีโครงการนี้เลย เมื่อเริ่มประกอบการ สตรีจะเลือกประกอบกิจการในด้านที่ตนพอมีความรู้อยู่บ้าง โดยเริ่มจากกิจการเล็ก ใช้เงินทุนจำนวนน้อย จำหน่ายสินค้าเฉพาะภายในประเทศ ต่อเมื่อประกอบการนานขึ้นจึงเริ่มส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ลักษณะองค์กรส่วนใหญ่ เป็นกิจการเจ้าของคนเดียว ระดับการศึกษาของสตรีผู้ประกอบการครอบคลุมตั้งแต่ ต่ำกว่าประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา สตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกิจการด้วยตนเอง ยกเว้นสตรีที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สตรีที่มีการศึกษาสูงบางส่วนจะร่วมก่อตั้งกิจการกับเพื่อนร่วมงาน โดยมีลักษณะองค์กรเป็นทั้งหุ้นส่วนสามัญบุคคลและบริษัทจำกัด สตรีส่วนใหญ่ตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการเอง ยกเว้นสตรีที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา เกือบครึ่งหนึ่งตัดสินใจโดยปรึกษาหุ้นส่วนหรือญาติมิตร ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการจัดตั้งองค์กร มีเพียงส่วนน้อยของสตรีผู้ประกอบการ ที่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการประกอบการ โดยเป็นสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และระบุว่า การอบรมเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบการ เหตุจูงใจที่ทำให้สตรีทุกระดับการศึกษาเลือกประกอบกิจการ

ปัจจุบัน คือ มีความรู้เกี่ยวกับกิจการ และได้กำไรสูง ปัจจัยที่สตรีระบุว่า ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบกิจการ คือ ตนเอง เงินทุน การช่วยเหลือของครอบครัว โชคโอกาสและการอบรม สำหรับโครงการในอนาคตเกี่ยวกับกิจการนั้น สตรีที่มีการศึกษาด้านใหญ่ต้องการปรับปรุงกิจการเดิม ส่วนสตรีที่มีการศึกษาสูงขึ้น มีโครงการขยายกิจการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายกรณี สามารถสรุปได้เป็น 2 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีผู้ประกอบการ และการดำเนินกิจการ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีผู้ประกอบการ

สตรีมีบทบาทในการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจการผลิตขนาดย่อมถึงร้อยละ 34 ของผู้ประกอบการทั้งหมดในกรุงเทพฯ โดยมีอัตราเข้าประกอบกิจการสูง ในการผลิตประเภทเครื่องแต่งกาย รองเท้า และดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมาก (Labour Intensive Business) และจัดได้ว่าเป็นธุรกิจที่มีแนวโน้มการขยายตัวของตลาดอยู่ในเกณฑ์ดี

ลักษณะของสตรีผู้ประกอบการ ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย คือ มีอายุอยู่ในช่วง 28-29 ปี 2 คน , 34-39 ปี 7 คน และ 43 ปี 1 คน มีภูมิลำเนาทางการศึกษาที่แตกต่างกันทั้งด้านระดับและชนิดของการศึกษา โดยมีผู้ประกอบการที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 3 คน ในด้านสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และครุศาสตร์ มีผู้ประกอบการที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 4 คน และระดับประถมศึกษา 2 คน สอดคล้องกับระดับการศึกษาของสามี

สตรีผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่แต่งงานมีบุตรแล้ว และสามีสนับสนุนให้สตรีประกอบกิจการ โดยระดับของการส่งเสริมสนับสนุน มีตั้งแต่ให้กำลังใจ ช่วยดูแลงานบ้านและลูก ๆ จนถึงลงมือช่วยเหลืองานในกิจการ

บุคคลในครอบครัวของสตรี ส่วนใหญ่เห็นคุณค่าในการทำงาน และทำงานอย่างจริงจัง

สาเหตุที่ทำให้สตรีเลือกประกอบธุรกิจในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เนื่องมาจากต้องการผลตอบแทนที่สูงพอจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย ประกอบกับ มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจการมาก่อน

2. การดำเนินกิจการของสตรีผู้ประกอบการ

สตรีจะเริ่มประกอบธุรกิจ ในด้านที่ตนเองมีความรู้ความสามารถอยู่บ้าง ในระยะ

เริ่มแรกของการดำเนินกิจการจะทำได้ด้วยตนเอง เนื่องจากลงทุนน้อย ใช้เวลาในการประกอบกิจการไม่มาก เมื่อเริ่มก่อตั้ง ลักษณะองค์กรส่วนใหญ่เป็นกิจการเจ้าของคนเดียว และเมื่อมีระยะเวลาการประกอบการมากขึ้น จะมีลักษณะองค์กรเป็นนิติบุคคล

การผลิตของผู้ประกอบการสตรี ในระยะเริ่มแรก ผลิตตามคำสั่งซื้อ (Order) ของลูกค้า โดยเป็นในลักษณะการรับจ้างทำของ (Sub-contract) ต่อเมื่อมีระยะเวลาการบริหารกิจการมากขึ้น กิจการเริ่มมีเงินทุนมากขึ้นและมีจำนวนคนงานเพิ่มขึ้นแล้ว จึงพัฒนาในด้านการออกแบบสินค้า และเน้นการต้อนรับ บริการลูกค้า การส่งสินค้าให้ตรงเวลา แต่เมื่อปรับปรุงกิจการมาจนถึงระดับหนึ่ง สตรีจะมีปัญหาในการขยายงาน เนื่องจากต้องแบ่งเวลาในการบริหารกิจการ กับเวลาที่ให้กับครอบครัว

เมื่อขยายกิจการจะมีปัญหาเรื่องเงินทุน เนื่องจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินในระบบ ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เมื่อกิจการเล็กจึงมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอ และขั้นตอนการดำเนินการขอกู้เงินล่าช้า จึงต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินนอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง

ด้านการตลาด สตรีส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าแก่ตลาดภายในประเทศ โดยในระยะเริ่มประกอบกิจการสามารถหาคำสั่งซื้อสินค้าและหาลูกค้าได้ แต่เมื่อผลิตสินค้าจำหน่ายเองจะมีปัญหา เนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องการตลาดเพียงพอ เช่น กลุ่มลูกค้า สถานที่วางจำหน่ายเป็นต้น และเมื่อดำเนินกิจการมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ต้องการจำหน่ายสินค้าไปยังต่างประเทศ แต่มีอุปสรรคด้านการติดต่อมีขั้นตอนยุ่งยาก ใช้เวลานาน และหาลูกค้าด้วยตนเองไม่ค่อยได้

การดำเนินธุรกิจของสตรีผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เน้นด้านคุณภาพของสินค้า เป็นเกณฑ์ ให้ความสำคัญกับคนงาน โดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงาน ปัญหาด้านการบริหารบุคลากรจึงมีน้อย แต่ก็ยังขาดแคลนคนงาน ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวหรือเทศกาล

เมื่อพิจารณา การใช้เวลาในการศึกษาของสตรีผู้ประกอบการ พบว่า สตรีที่มีการศึกษาสูง จะใช้เวลาในการศึกษาหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงกิจการ

ปัจจัยที่สตรีระบุว่าทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบการคือความสามารถเฉพาะตัวด้านความอดทน สู้งาน มีความรู้เกี่ยวกับการผลิต การชวนชวนหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบการ และอีกประการหนึ่ง คือ การที่สามีเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือ เช่น ในช่วงที่สตรีมีงานมาก สามีจะช่วยดูแลบ้านและลูก

สำหรับโครงการในอนาคตที่สตรีผู้ประกอบการที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย ระบุว่า ต้องการขยายกิจการ เช่น ธุรกิจการผลิตเสื้อผ้าเด็กอ่อน เสื้อผ้าวัยรุ่น รองเท้าไม้สตรี รองเท้าหนังบุรุษ-สตรี ดอกไม้ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ ดอกไม้ผ้าโพลีเอสเตอร์) แต่ไม่มีสตรีผู้ประกอบการรายใดระบุว่า ต้องการเปิดกิจการใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเดิมเลย

อภิปรายผลการวิจัย

1. กิจการที่สตรีเข้าประกอบการ

ประเภทของกิจการที่สตรีเข้าประกอบการเป็นจำนวนมาก ในธุรกิจการผลิตขนาดย่อม คือ การผลิตเครื่องแต่งกาย การผลิตรองเท้าและการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งเป็นกิจการที่ใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก (Labour Intensive Business) และเป็นธุรกิจที่กำลังแจ่มใส มีโอกาสขยายตัวทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับเป็นธุรกิจขนาดย่อม ที่ปัจจัยทางด้านการลงทุนน้อย สามารถเริ่มต้นกิจการด้วยวงเงินลงทุนที่ไม่สูงนัก องค์กรประกอบอื่น ๆ เช่น วัตถุดิบ ใช้ในปริมาณไม่มากเกินกำลังที่สตรีจะจัดหา เครื่องจักรไม่ซับซ้อน ไม่ต้องมีช่างเทคนิคประจำสถานประกอบการ ลักษณะผลิตภัณฑ์ต้องอาศัยความชำนาญและประณีตในการผลิต แต่ในขณะเดียวกัน ก็ทำรายได้ให้กับผู้ลงทุนเป็นจำนวนเพียงพอต่อการดำรงชีวิตได้อย่างสุขสบาย นับว่าเป็นการเลือกลงทุนในประเภทกิจการ ที่สามารถลดปัญหาการว่างงานของคนงานได้บางส่วน และเป็นการขยายฐานของอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศ ให้กว้างขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่กำหนดให้ธุรกิจการผลิตขนาดย่อมมีการขยายตัวสูง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5

สถานที่ ที่สตรีใช้ในการประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นบ้านหรือบริเวณของบ้าน ซึ่งทำให้สะดวกต่อการดูแลครอบครัวและการเดินทาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ชัย อัครเศรณี (2528) ที่พบว่าสาเหตุที่สตรีเลือกประกอบธุรกิจรับจ้างทำของเพราะทำได้ง่าย สามารถเลี้ยงดูบุตรในขณะที่ทำงานได้

ลักษณะองค์กรธุรกิจที่สตรีประกอบการ แตกต่างกันไปตามภูมิหลังทางการศึกษาของสตรีผู้ประกอบการ โดยสตรีที่มีการศึกษาน้อยกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษาทุกคน จัดตั้งธุรกิจแบบกิจการเจ้าของคนเดียว ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายกรณี การผลิตเสื้อผ้า และรองเท้าหนังสตรี ส่วนสตรีที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา โดยเฉพาะสตรีที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา เกือบครึ่งหนึ่ง (7 คน จากทั้งหมด 16 คน) จัดตั้งธุรกิจในรูปห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล และบริษัทจำกัด ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายกรณี การผลิตเสื้อผ้าเด็กอ่อน รองเท้าหนังบุรุษ-สตรี ดอกไม้ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ และดอกไม้ผ้า โพลีเอสเตอร์

2. สาเหตุที่ทำให้สตรีประกอบกิจการปัจจุบัน

ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุที่ทำให้สตรีเข้ามาเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจการผลิตขนาดย่อม เนื่องจากตนมีความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในกิจการได้ ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายการณี การผลิตเสื้อผ้า เสื้อผ้าวัยรุ่น รองเท้าไม้สตรี ดอกไม้ผ้าประดิษฐ์ด้วยมือ และต้องการผลตอบแทนที่สูงพอจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายการณีทุกกรณีตัวอย่าง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วัลยา ชาญโกเวทย์ (2528) ที่พบว่า สตรีในธุรกิจมีการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจสูงกว่าสตรีนักวิชาชีพ คือ ต้องการหาผลกำไรสูงสุดจากการลงทุน โดยสตรีที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยรายการณีบางคน ต้องการผลกำไรสูงโดยมาเรียนรู้เมื่อประกอบกิจการ ดังตัวอย่างการวิจัยรายการณี การผลิตรองเท้าหนังสตรี (การศึกษาระดับประถมศึกษา) ดอกไม้ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ (การศึกษาระดับอุดมศึกษา) ดอกไม้ผ้าโพลีเอสเตอร์ (การศึกษาระดับอุดมศึกษา) นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีก เช่น รับช่วงกิจการจากครอบครัว ซึ่งอยู่ในการวิจัยรายการณี การผลิตเสื้อผ้าเด็กอ่อน (การศึกษาระดับอุดมศึกษา) รองเท้าหนังบุรุษและสตรี (การศึกษาระดับมัธยมศึกษา)

สตรีส่วนใหญ่ประกอบกิจการเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว โดยมีภูมิลำเนาครอบครัวที่คล้ายคลึงกัน คือ ฐานะทางบ้านยากจน ต้องพึ่งพาตนเอง ดังกรณีการผลิตเสื้อผ้า เสื้อผ้าวัยรุ่น รองเท้าไม้สตรี ดอกไม้ผ้าประดิษฐ์ด้วยมือ , บิตามารดาทำงานหนักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ดังกรณี การผลิตเสื้อผ้าเด็กอ่อน รองเท้าหนังสตรี ดอกไม้ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ ซึ่งจากผลการวิจัยของ บุญเต็ม ไพบระ (2519) พบว่า สตรีในเขตเมือง มีบทบาทอย่างสำคัญในการช่วยเหลือหารายได้ให้แก่ครอบครัว

3. ลักษณะสตรีผู้ประกอบการ

จากผลการสำรวจ จำนวนสตรีผู้ประกอบการในกรุงเทพมหานคร พบว่า อัตราส่วนผู้ประกอบการสตรีและบุรุษเป็น 3 ต่อ 7 สอดคล้องกับข้อมูลอัตราส่วนผู้ประกอบการสตรีและบุรุษทั่วประเทศ ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติรวบรวมไว้ (ตาราง 1 ภาคผนวก ข)

สตรีส่วนใหญ่เริ่มประกอบกิจการด้วยตนเอง โดยมีสามัคยสนับสนุน ให้กำลังใจ สตรีเหล่านี้มีลักษณะที่น่าสังเกตคือ มีระดับการศึกษาครอบคลุมตั้งแต่ ต่ำกว่าประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับสตรีผู้ประกอบการที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยนั้น แม้ว่าจะมีภูมิลำเนาทางการศึกษาที่แตกต่างกันทั้งด้านระดับและชนิดของการศึกษา โดยมีผู้ประกอบการที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 2 คน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 4 คน และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี 3 คน ในด้านสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และครุศาสตร์ แต่ไม่มีคนใดเลยที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา เนื่องจาก

สตรีผู้ประกอบการ ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ที่อยู่ในขอบเขตตัวอย่าง ไม่มีความเต็มใจ ในการให้ข้อมูล และปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลด้านลึกแก่ผู้วิจัย. แม้ว่าผู้วิจัยจะได้ติดต่อ อธิบายให้ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะการเป็นตัวแทนการวิจัย และการรักษาความลับของ ข้อมูลแล้วก็ตาม

เมื่อพิจารณาการใช้เวลาในการศึกษาของสตรี พบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาสูง จะใช้เวลาในการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการประกอบการ มากกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกอบการมากกว่า ดังตัวอย่างจากการวิจัย รายกรณี การผลิตเสื้อผ้าเด็กอ่อน ดอกไม้ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ และดอกไม้ผ้าโพลีเอสเตอร์ (การศึกษาระดับอุดมศึกษา) โดยสตรีเหล่านี้เข้ารับการอบรม และระบุว่าผลของการอบรมเป็นประโยชน์ในการประกอบกิจการ ส่วนสตรีที่มีการศึกษาน้อย ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการประกอบการ แต่บางครั้งไม่มีเวลา ไม่ทราบจะหาแหล่งที่ใด ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายกรณี การผลิตเสื้อผ้าโพลี จะเห็นได้ว่า ระดับการศึกษาของสตรีผู้ประกอบการมีผลโดยตรงต่อการ พัฒนาธุรกิจ เนื่องจากในกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาน้อย องค์ประกอบด้านการศึกษาจะเป็นอุปสรรคทั้ง ทางตรงและทางอ้อม ต่อการดำเนินการ การขยายธุรกิจ รวมทั้งในการหาความรู้เพิ่มเติมใน การประกอบการ เช่น การเข้ารับการอบรม การขนส่งสินค้าออก ซึ่งอาจมีกฎเกณฑ์คุณสมบัติของ ผู้ยื่นใบคำร้องหรือผู้สมัคร เกี่ยวกับระดับการศึกษา ความรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการศึกษาของสตรีผู้ประกอบการขนาดย่อม จะเห็นได้ว่า มีแนวโน้มระดับการศึกษาสูงขึ้น โดยสตรีที่มีระดับการศึกษาสูง และเข้ามาดำเนินการ จะพยายาม พัฒนาธุรกิจของตนเอง โดยการขอความช่วยเหลือหาความรู้เมื่อเริ่มประกอบกิจการ และหาความรู้เพิ่มเติมในการประกอบการอยู่เสมอ เช่น เข้ารับการอบรม อ่านนิตยสาร เป็นต้น ทำให้สตรีกลุ่มนี้มีศักยภาพสูง ที่จะขยายกิจการของตนให้ก้าวไปสู่ธุรกิจขนาดกลางต่อไป โดยการพัฒนาเป็นไป อย่างรวดเร็ว จำนวนปีในการประกอบการไม่เป็นอุปสรรคในการปรับปรุง ขยายกิจการ และการพัฒนาความสามารถของผู้ประกอบการเอง ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายกรณีการผลิตดอกไม้ ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ ที่สตรีมีการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นผู้บริหารกิจการมา 4 ปี แต่ผลผลิต และลักษณะการผลิต ทำให้ได้ผลกำไรสูงกว่า กิจการผลิตดอกไม้ผ้าประดิษฐ์ด้วยมือซึ่งสตรีผู้ประกอบการมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและประกอบการมานานถึง 6 ปี อาจเนื่องมาจาก สตรีที่มีการศึกษาน้อย ต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนากิจการ เนื่องจากมีความรู้เพียงพอที่จะ ประกอบกิจการได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น คือ สามารถรักษากิจการให้อยู่รอดได้ แต่การปรับปรุง และขยายกิจการทำได้ยาก จะเห็นได้ว่า ภูมิหลังทางการศึกษาของสตรี มีผลต่อพัฒนาการของ ธุรกิจ โดยสตรีที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีพัฒนาการในระยะเวลาน้อยกว่า และมีแนวโน้มใน

การมีโอกาส การชวนช่วยหาความรู้ที่เกี่ยวกับการประกอบการมากกว่า สตรีผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาต่ำ ดังนั้นบุคคลและหน่วยงาน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ การพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม จึงควรร่วมมือกันช่วยเหลือสตรีที่มีการศึกษาน้อยเหล่านี้ ให้มีโอกาส และแนวทางในการดำเนินกิจการให้ก้าวหน้าต่อไป เช่น จัดฝึกอบรมทักษะทางการจัดการ ด้านการเงิน การตลาด การเพิ่มผลผลิต เป็นต้น โดยผู้ฝึกอบรมต้องมีความเข้าใจ ความต้องการของผู้ประกอบการและเข้าใจปัญหาในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมประเภทต่าง ๆ สามารถสื่อสารให้ผู้ประกอบการเข้าใจเนื้อหาที่ฝึกอบรม เห็นประโยชน์ในการนำผลการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบการ

จากการสำรวจ พบว่า บุรุษที่เป็นผู้ประกอบการในธุรกิจการผลิตขนาดย่อม มีโครงการเปิดกิจการใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการเดิมถึง 31 คน ในขณะที่สตรีผู้ประกอบการทั้งจากการสำรวจและการศึกษาจากตัวอย่าง ไม่มีโครงการนี้ เพียงแต่ต้องการปรับปรุงและขยายกิจการของตนเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ ความมั่นใจ ความกล้าเสี่ยง กล้าลงทุนและทัศนคติการมองลู่ทางของกิจการที่กว้างกว่า ที่มีในผู้ประกอบการที่เป็นบุรุษ แต่มีน้อยหรือไม่มีในผู้ประกอบการสตรี

เมื่อพิจารณาสตรีผู้ประกอบการทั้ง 9 คน ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยนี้ มีสตรีซึ่งต้องการลงทุนเพิ่มอยู่ 3 คน คือ สตรีผู้ประกอบการผลิตเสื้อผ้าเด็กก่อน เสื้อผ้าวัยรุ่น ดอกไม้ ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ โดยทั้ง 3 คนมีโครงการเกี่ยวกับการขยายธุรกิจในอนาคต โดยต้องการเพิ่มกำลังการผลิต และส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ แต่ยังไม่ดำเนินการในขณะนี้ เนื่องจากต้องการความมั่นใจ ไม่เสี่ยงมากเกินไปในการลงทุน ซึ่ง Rosenblatt (1975) กล่าวว่า ในทางธุรกิจ การเสี่ยงคือ ความไม่แน่นอนในการสูญเสีย แต่ถ้าในธุรกิจมีทักษะในการจัดการ มีการวางแผนอย่างรัดกุม ก็จะสามารถลดการเสี่ยงให้น้อยลงได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีที่ให้ข้อมูลในการวิจัยรายกรณี กล้าพูด กล้าแสดงออกและกล้าให้ข้อมูล แสดงถึงความมั่นใจในตนเองของสตรีผู้ประกอบการ และความมั่นใจในสภาพธุรกิจที่สตรีประกอบการอยู่

4. การดำเนินกิจการ

เมื่อพิจารณาการดำเนินกิจการในด้านบุคลากร การผลิต การตลาด และการเงิน พบว่า สตรีผู้ประกอบการ ที่ประกอบธุรกิจเป็นระยะเวลาแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการบริหารบุคลากร บุคคลในองค์กรและผู้ประกอบการต่างก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บรรยากาศในการทำงานเป็นกันเอง การจัดสถานประกอบการ ยังมีที่ว่างเพียงพอให้บุคลากรทำงานได้อย่างสบาย

ไม่เบียดเสียดกันมากนัก แต่ก็มีภาระขาดแคลนจำนวนแรงงานในฤดูเก็บเกี่ยวหรือเทศกาลซึ่งคนงานมีความจำเป็นต้องขอลาหยุดงาน โดยได้แจ้งให้ผู้ประกอบการทราบล่วงหน้า

ในด้านการผลิต เมื่อสตรีประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก จะผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ในลักษณะการรับจ้างทำของ ต่อเมื่อกิจการเริ่มมีเงินทุนมากขึ้นและเพิ่มจำนวนคนงานแล้ว กิจการส่วนใหญ่จึงจะพัฒนาในด้านการออกแบบสินค้า เป็นการเพิ่มความคิดแปลกใหม่ในรูปแบบสินค้า ในจำนวนนี้มีเพียงกิจการเดียวที่เพิ่มเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ต้องอาศัยเงินทุนและเทคโนโลยีเข้ามาช่วย ซึ่งเป็นกิจการที่ผู้ประกอบการมีการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในการผลิต สตรีผู้ประกอบการทุกคนเห็นความสำคัญของคุณภาพสินค้า จากการที่สตรีเห็นความสำคัญของการควบคุมคุณภาพสินค้านี้ แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีในการประกอบธุรกิจขนาดย่อม เพื่อผลิตสินค้ามีคุณภาพสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งในและต่างประเทศได้ อาจเป็นอีกก้าวหนึ่งที่ส่งผลให้สตรีประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นในการประกอบธุรกิจ และมีโอกาสพัฒนาธุรกิจการผลิตขนาดย่อม ให้สามารถส่งสินค้าคุณภาพสูงไปขายยังต่างประเทศได้ สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อขายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงผลผลิตของธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจส่งออก

ด้านการตลาด สตรีส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าแก่ตลาดภายในประเทศ โดยในระยะเริ่มประกอบกิจการสามารถหาคำสั่งซื้อ (Order) จากลูกค้าได้ แต่เมื่อผลิตสินค้าจำหน่ายเองจะมีปัญหา เนื่องจากมีความรู้เกี่ยวกับการตลาดไม่เพียงพอ เช่น เกี่ยวกับกลุ่มลูกค้า และสถานที่วางจำหน่าย สำหรับกิจการที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ต้องการจำหน่ายสินค้าไปยังต่างประเทศ แต่ยังไม่ทำตามโครงการ เนื่องจากการติดต่อยุทธศาสตร์ที่ยาก ใช้เวลานาน และหาลูกค้าด้วยตนเองได้ไม่มากนัก

ด้านการเงิน ในระยะแรกใช้เงินทุนของครอบครัวในการประกอบการ เมื่อต้องการขยายกิจการ จึงกู้เงินจากสถาบันการเงินนอกระบบ เนื่องจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินในระบบต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน สตรีผู้ประกอบการมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอ และขั้นตอนในการติดต่อยุทธศาสตร์

และเมื่อกิจการขยายใหญ่ขึ้น จะมีปัญหาด้านการดูแลควบคุมได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากต้องแบ่งเวลาให้ครอบครัวด้วย

จะเห็นได้ว่า สตรีผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะมีปัญหา ด้านการตลาด การเงิน และ

การจัดการเมื่อกิจการดำเนินมาได้ระยะหนึ่ง คือ ถึงระยะขยายกิจการ ซึ่งอยู่ในขอบเขตปัญหาที่ผู้ประกอบการทั้งประเทศพบ คือ ปัญหาด้านคุณภาพวัตถุดิบ การตลาด และการขาดแคลนเงินทุน จากงานวิจัยของ แสง สงวนเรือง และคณะ (2521) ปัญหาด้านวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพการผลิต การขาดแคลนเงินทุน ระบบการบัญชี และปัญหาด้านการจัดการ จากงานวิจัยของ นิศา ชูโต และคณะ (2521) ปัญหาด้านการตลาด การขาดแคลนเงินทุน และการจัดการ จากงานวิจัยของ สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย (2524) ปัญหาการขยายทั้งทางการตลาด และการขาดแคลนเงินทุนจากงานวิจัยของ เปรงค์ชัย อัครเศรณี และคณะ (2528) โดยสตรีที่มีการศึกษาสูงจะสามารถบริหารกิจการให้อยู่รอดได้ โดยใช้ความพยายามน้อยกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำ และสามารถทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ โดยใช้ระยะเวลาในการพัฒนาน้อยกว่า

สตรีใช้เวลาในการบริหารธุรกิจ เฉลี่ยวันละ 9 ชั่วโมง ซึ่งเป็นจำนวนชั่วโมงที่ใกล้เคียงกับการประกอบอาชีพอื่น ๆ และยังให้เวลากับครอบครัวอีกวันละ 2-3 ชั่วโมง ซึ่งเมื่อพิจารณา ลักษณะการดำเนินธุรกิจของสตรีประกอบแล้ว พบว่า สตรีต้องการดำเนินกิจการให้ได้ผลกำไรสูง ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องการรักษาความความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีความสุข ถ้าการประสบความสำเร็จทางธุรกิจทำให้มีปัญหาครอบครัว สตรีจะเลือกประคับประคองครอบครัวไว้ก่อน สอดคล้องกับที่ Souwine (1978) ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของสตรีแล้ว ได้ผลสรุปว่า สตรีมีแนวโน้มที่จะมีระดับความทะเยอทะยาน และความคาดหวังในการทำงานต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากภูมิหลังและพื้นฐานของสังคม ที่คาดหวังว่าสตรีน่าจะมียุทธศาสตร์ในบ้านมากกว่านอกบ้าน และผลงานวิจัยของ กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย (2514) เกี่ยวกับเหตุจูงใจในการทำงานของสตรีไทย สรุปว่าสตรีทำงานเพื่อมีรายได้ช่วยค่าใช้จ่ายในการครองชีพ ทำให้ครอบครัวสมบูรณ์พูนสุข ดังนั้นการที่สตรีมีบทบาททางครอบครัวพร้อม ๆ กับการบริหารกิจการนั้น ในระยะเริ่มแรก เมื่อประกอบกิจการที่มีจำนวนคนงานน้อยลงทุนน้อย บทบาททางครอบครัวจะไม่เป็นอุปสรรคในการบริหารกิจการแต่อย่างใด ต่อเมื่อกิจการขยายขึ้น สตรีต้องใช้เวลาในการบริหารธุรกิจมากขึ้น จึงจะมีอุปสรรค ดังตัวอย่างจากการวิจัยรายกรณี การผลิตดอกไม้ผ้ากึ่งประดิษฐ์ด้วยมือ

จากการดำเนินกิจการของสตรี พบว่า ระยะเวลาในการบริหารงานมีผลต่อพัฒนาการของธุรกิจขนาดย่อมที่สตรีเป็นผู้ประกอบการ ในด้านการตลาด โดยในระยะเริ่มประกอบกิจการจะจำหน่ายสินค้าภายในประเทศ ต่อเมื่อมีระยะเวลาการบริหารงานมากขึ้น เปลี่ยนแปลงจากช่วงการเข้าสู่ธุรกิจและการดำรงอยู่ มาเป็นการขยายกิจการ จึงจะขยายตลาดไปยังต่างประเทศมากขึ้น สำหรับด้านการผลิตและการเงินก็จะขยายไปตามการขยายตัวของสินค้าเข้าสู่ตลาด โดยปริมาณการผลิตและจำนวนเงินทุนหมุนเวียนและลงทุน จะเพิ่มมากขึ้นตามระยะเวลาการบริหารกิจการ

ข้อเสนอแนะ

1. สตรีผู้ประกอบการในธุรกิจขนาดย่อม จะมีปัญหาการจัดการ ด้านการตลาด และเงินทุน เมื่อต้องการขยายกิจการและต้องการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงควรช่วยเหลือเพื่อพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม โดยการจัดฝึกอบรมด้านการจัดการเพิ่มเติมให้แก่สตรีผู้ประกอบการทั้งที่มีระดับการศึกษาสูงและต่ำ เพื่อให้สตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ สามารถดำรงกิจการ ปรับปรุง และขยายกิจการได้ ส่วนสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงหรือค่อนข้างสูง จะได้มีโอกาสในการพัฒนาธุรกิจเพื่อก้าวไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ขึ้นต่อไปได้
2. ลักษณะการฝึกอบรมที่จะจัดให้สตรีผู้ประกอบการ ควรจัดฝึกอบรมโดยจัดผู้ประกอบการเป็นกลุ่มตามประเภทของกิจการ และผู้อบรมควรรู้ถึงสภาพของธุรกิจ เสนอแนะทางเลือกในการประกอบการและโอกาสในการขยายธุรกิจ โดยกล่าวอย่างสั้น ๆ เชิญสตรีที่ประสบความสำเร็จในการประกอบการ มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์และฝึกอบรมกลุ่มให้ผู้เข้ารับการอบรม
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการเงินควรเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการประกอบธุรกิจขนาดย่อมของสตรี โดยเสนอแนะแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ขั้นตอนการติดต่อไม่ยุ่งยาก เพื่อให้โอกาสแก่สตรีผู้ประกอบการที่มีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอในการค้ำประกัน กู้เงินไปลงทุนเพิ่มเติม และควรมหาสถาบันการเงินมาช่วยค้ำประกัน ในการกู้เงิน ให้สตรีผู้ประกอบการด้วย
4. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการตลาด ควรสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม โดยให้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด แก่สตรีผู้ประกอบการโดยตรงและอย่างรวดเร็ว จัดงานแสดงสินค้า เพื่อให้สตรีผู้ประกอบการ มีโอกาสนำสินค้ามาแสดง (Show) เป็นการเพิ่มโอกาสการขยายตลาด และการหาลูกค้าให้มากขึ้น โดยเฉพาะสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ หน่วยงานควรให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการหาตลาดด้วย
5. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ใช้การวิจัยรายกรณี ในการศึกษาข้อมูลเจาะลึกเกี่ยวกับพัฒนาการดำเนินธุรกิจขนาดย่อมที่สตรีเป็นผู้ประกอบการ จึงควรมีการศึกษาโดยใช้การวิจัยรายกรณีศึกษาข้อมูลด้านลึกเกี่ยวกับสตรี หรือ บุคคลในสาขาอาชีพต่าง ๆ ต่อไป